

การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม Co-Existence in A Multicultural Society

พระชัยยะ โกมโล¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Phra Chaiya Komaro¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: ch19ster@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นการอยู่ร่วมกันที่เกิดจากความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างอย่างไม่แตกแยกต้องยึดหลักสังคหวัตถุ คือ การแบ่งปัน การพูดสร้างสรรค์ การบำเพ็ญประโยชน์ และความเสมอต้นเสมอปลาย เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ และยึดเป็นแนวปฏิบัติจนนำไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืนของสังคม

คำสำคัญ: การอยู่ร่วมกัน; สังคม; พหุวัฒนธรรม

Abstract

Multicultural society is the co-existence that arises from the diversity of ethnicities, religions and cultures. In order to promote coexistence in a society with undivided differences, one must adhere to the principle of Sangahavattha, which is sharing, constructive speech. service and consistency as a management tool and adhered to the practice guidelines leading to sustainable peace of society

Keywords: Coexistence; Society; Multicultural

* ได้รับบทความ: 26 กรกฎาคม 2565; แก้ไขบทความ: 26 ธันวาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2565

Received: 26 July 2022; Revised: 26 December 2022; Accepted: 28 December 2022

บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ เป็นต้น เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวถ่าง ล่วงละเมิด หรือก่อความวุ่นวาย ซึ่งกัน และกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สงบ และพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทำให้เรารู้สึกว่าเรามีเพื่อน และเพื่อนที่เรารู้จักเป็นอันดับแรกสุดก็คือครอบครัวของเราเอง ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และที่สุดคือประเทศ และตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่าศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555 : 24) นอกจากนั้น แนวคิดที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน (มนต์ ทองซึ้ง, 2553 : 6)

ความสำนึกเรื่องสังคมเกี่ยวข้อกันกับเรื่องเชื้อชาติ จะอย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าบางครั้งศาสนาก็สามารถขยายขอบเขตความเป็นเพื่อนที่วุ่นวายให้เลยออกไปนอกกรอบของเชื้อชาติ ดังที่ชาวมุสลิมทั่วโลก รู้สึกว่าตนเองอยู่รวมในครอบครัวใหญ่ ชาวพุทธรู้สึกเป็นมิตร การมีเมตตา ศาสนาคริสต์สอนว่ามนุษย์คือ บุตรของพระเจ้าเหมือนกัน เราจึงเป็นพี่น้องกันทั่วโลก (สมภาร พรหมทา, 2554 : 30) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือ การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปแบบของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือจะทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่บุคคลนับถือ (เดือน คำดี, 2553 : 181)

แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม

สังคมไทยมีสภาพความเป็นพหุวัฒนธรรมตลอดมา ผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างมีความสุขนั้น มีความหลากหลายหรือมีความเป็นพหุทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม การเข้าใจถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงเป็นสิ่งจำเป็นของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การดำเนินวิถีชีวิตประจำวันที่มีความเหมือนและความต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยเน้นการยอมรับซึ่งกันและกัน

คำว่า “วัฒนธรรม” นี้ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้มีความหมายตรงกับคำว่า Culture คำว่า Culture ตรงรากศัพท์ที่มีความหมายว่า เพาะปลูกให้งอกงาม เป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงามซึ่งเปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ให้งอกงาม ผลิดอกออกผล เพื่อเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ในอนาคตจะใช้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ไม่ว่าในร่างกาย เช่น การใช้บริโภคหรือใช้ประกอบทำสิ่งของใช้ที่มนุษย์จะใช้ได้ หรือทางใจ เช่น การชมในฐานะที่เป็นสิ่งเจริญตาเจริญใจ เป็นต้น และการเพาะเลี้ยงสัตว์ให้เจริญงอกงามก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงรวมอยู่ในภาคความคิดของคำว่า Culture นี้ด้วยเหมือนกัน วัฒนธรรม หมายความว่า ความเจริญงอกงาม ดังที่กล่าวมานี้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549 : 525) ส่วนความหมายของคำว่า “พหุ” คือ มากและให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึงสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549 : 1058)

สังคมพหุวัฒนธรรม จึงหมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกันก่อให้เกิดประเพณีและวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกัน ในสังคมทั้งความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิต พหุวัฒนธรรม (Multicultural) คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชน (Ethnicity) เชื้อชาติ (Race) สถานะของครอบครัว (Socioeconomic status) เพศ (Gender) ความสามารถพิเศษ (Exceptionalities) ภาษา (Language) ศาสนา (Religion) บทบาททางเพศ (Sexual orientation) และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographical area)

ดังนั้น พหุวัฒนธรรม จึงเป็นแนวคิดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม มุ่งเน้นให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันในท่ามกลางความแตกต่างได้โดยสันติและเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนยึดมั่นถือมั่นในคุณงามความดี รวมถึงแนวทางในการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา และลักษณะเฉพาะอื่น ๆ

หลักการอยู่ร่วมกัน

บุคคลแต่ละคนจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองและหลาย ๆ กลุ่มจะรวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ การอยู่รอดของกลุ่มเกิดจากการเห็นคุณค่าของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษาจะเป็นตัวสำคัญที่กำหนดเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคล ในลักษณะของการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมใหญ่ ย่อมมีการประสานของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม บุคคลแต่ละคนนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหนึ่งแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งอาจมีลักษณะที่ชัดเจนในกลุ่มหนึ่งและมีลักษณะที่น้อยหรือไม่มีเลยในอีกกลุ่มหนึ่ง ในระบบสังคม (Social System) จะประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่แบ่งลักษณะของกลุ่มตามโครงสร้างของ สัญชาติ กลุ่มชน ศาสนา ความสามารถพิเศษ ชนชั้นทางสังคม และเพศ ซึ่งบุคคลสามารถเป็นสมาชิกที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มหนึ่งและอาจเป็นสมาชิกของหลายกลุ่มที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม และการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันจะต้องตอบสนองต่อความแตกต่างดังกล่าว (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555 : 117)

เห็นได้ว่า หลักการอยู่ร่วมกันของพหุวัฒนธรรมในปัจจุบันได้เพิ่มมากขึ้น เช่น กรณีของการศึกษาชาวจีนแคะอพยพที่อาศัยอยู่ในไต้หวัน ซึ่งได้ปรับตัวต่อรองรับนโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐอย่างต่อเนื่องในความพยายามที่จะนิยามตัวตนและความเป็นพลเมืองของพวกเขาอย่างหลากหลายและสิ้นไหลอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้รัฐยอมรับในสังคมพหุวัฒนธรรมที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น โดยไม่ติดอยู่กับการนิยามชาติพันธุ์อย่างตายตัวที่รัฐพยายามยึดเยียดให้ สำหรับในสังคมไทยได้เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์เชิงซ้อนดังกล่าวมากขึ้น เช่น การมองความเป็นไทยว่าไม่ตายตัว แต่เป็น อัตลักษณ์ที่แปรผันไปได้ตามสถานการณ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หลักการอยู่ร่วมกันของพหุวัฒนธรรมนั้นส่วนหนึ่งจะเน้นสิทธิชุมชนด้วยการแสวงหาคุลยภาพระหว่างความแตกต่างและความเท่าเทียมกัน และระหว่างเสรีภาพกับวัฒนธรรม บางส่วนก็จะเน้นสิทธิทางวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นสถานภาพทางสังคมของความแตกต่าง ด้วยการเคารพสิทธิของความเป็นปัจเจกที่เท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงชาติพันธุ์ เพศ และศาสนา ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นพลเมืองด้วย ส่วนความคิดหลังสมัยใหม่ จะเน้นความเป็นไปได้ทั้งหลายในการดำรงความแตกต่างและการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตน ซึ่งบางครั้งก็ยากที่จะปรับใช้เป็นนโยบายได้

สังคหวัตถุ 4 : จริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม

พุทธปรัชญามีแนวคิดในเชิงสังคมโดยมุ่งสอนการสร้างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ให้เรารักกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน มุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แนวคิดของพุทธปรัชญาที่สะท้อนหลักการพื้นฐานที่จะปฏิบัติและนำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุข ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์ หรือสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีนัยยะของหลักการเพื่อการครองใจคน เป็นหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ เป็นวิธี ทำให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และให้อยู่กัน ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 143)

1. แนวคิดพื้นฐานของสังคหวัตถุ 4

หลังธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ของผู้อื่นผูกไมตรีเอื้อเอื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีการให้การเสียสละ หรือการเอื้อเอื้อแบ่งปันของ ๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็น การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะสม สำหรับกาลเทศะ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย (ไสว มาลาทอง, 2552 : 33) เป็นหลักการปฏิบัติในพุทธปรัชญา ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันจะเป็น เครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน มีหลักการพื้นฐาน 4 ประการ (พระวิวัฒน์ รอดสุโข, 2550 : 31) คือ

ทาน การให้การปัน คือ เอื้อเอื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่หรือ ทรัพย์สิน สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา การให้เป็นความจำเป็นต้องมีในทุก ๆ สังคม เพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้ หรือจะให้เราทั้งหมดเราก็ออยู่ไม่ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550 : 123)

ปิยวาจา วาจาอันเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความ เข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สุภาพอ่อนโยน

อัตถจริยา ทำประโยชน์สุข คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย รู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระหากิจอันเป็นประโยชน์ บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนแล้งน้ำใจช่วยใคร ไม่เป็น (พระภวนาวินสุทฺธิคุณ, 2542 : 83)

สมานัตตตา การวางตัวอย่างเหมาะสม คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550 : 25)

สังคหวัตถุ 4 คือ แนวคิดพื้นฐานสำคัญของการโอบอ้อมอารีช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายในครอบครัว หรือหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ให้มีความเคารพนับถือกัน ตามสมควรแก่ฐานะด้วยแนวทาง กล่าวคือ ทาน การให้ คือ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกันในด้านวัตถุ ปิยวาจา คือ การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกัน อันเป็นถ้อยคำสุภาพ อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่

2. วิเคราะห์สังคหวัตถุ 4 : จริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม

การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายในทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ทศนคติ ความเชื่อลัทธิ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และค่านิยม สามารถที่จะเสริมสร้างสังคมให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมหรือชุมชนมีแนวทางการดำเนินชีวิตไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรม การสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน การแสวงหารูปแบบวัฒนธรรมร่วมกัน พร้อมปรับเทคนิคความร่วมมือเพื่อปรับแต่งให้มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เบื้องต้นได้วิเคราะห์สังคหวัตถุ 4 : จริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การให้ การสื่อสาร การสร้างประโยชน์สุข และท่าทีของความเป็นมิตร ซึ่งทั้งชุดความคิดและรูปแบบปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ความเอื้ออารีด้วยวิถีแห่งการให้การเสียสละแบ่งปัน (ทาน) การตระหนักในหน้าที่แห่งการให้การเสียสละแบ่งปัน เป็นสิ่งที่ต้องทำ เป็นภาระงานเพราะคือหน้าที่ของทุกคน เมื่อทุกท่านตระหนักกว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องบริการให้เกิดความสะดวก เมื่อทุกคนปฏิบัติก็จะช่วยลดความขัดแย้ง สิ่งพึงระวัง 3 เรื่อง คือ 1) การพูดชมคนอื่น 2) การยกตนให้สูงขึ้นเหนือผู้อื่นและ 3) ความต้องการแสวงหาความรู้ใหม่ การทำงานรับใช้คน การให้บริการ ให้ความช่วยเหลือด้วยใจจะสามารถสื่อให้เข้าใจและรับรู้ถึงความเต็มใจของทุกท่านได้

2.2 การสืบทอดรักษาวิถีชุมชนด้วยความรักและความเข้าใจ (ปิยวาจา) การสำรวจมาว่าไม่ว่าร้าย โดยเฉพาะวาจา ต้องระมัดระวังมากเพราะเป็นสิ่งตรึงมิตรภาพ เราต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้อ่องแท้ทำความเข้าใจระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ทุกศาสนิกสามารถร่วมมือสร้างสรรค์สร้างความเจริญร่วมกันได้ อย่าเอาบทเรียนที่เจ็บปวดมาเก็บไว้ทิ่มแทงความรู้สึกซึ่งกันและกันจะสามารถอยู่ด้วยกันได้ง่ายขึ้น การนำเอาประวัติศาสตร์ในอดีต มาทบทวนกัน ห้ามทำเด็ดขาด เราต้องเป็นผู้ซื่ออย่างเดียว

ไม่ควรโต้ตอบกัน ควรระมัดระวังหัวข้อสนทนา ควรหลีกเลี่ยงหัวข้อที่เกี่ยวกับการหมิ่นเหม่ต่อการกระทบกระเทือนความรู้สึก ให้ความเคารพต่อ ระเบียบ กฎหมาย วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม

2.3 การสร้างสรรค์พัฒนาชุมชนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขร่วมกัน (อัตถจริยา) การประพฤติประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์สุขต่อตนและคนอื่นการทำตนให้เป็นประโยชน์ ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจ ไม่ตรีต่อกัน การปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่แต่ละแผนกเต็มกำลังและความสามารถ การประพฤติตนของแต่ละบุคคลควรให้เกิดประโยชน์ 3 ด้าน คือ อัตตัตถะ ประโยชน์ตน ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น และอุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือประโยชน์สุข และความดีงามร่วมกันของชุมชน สร้างสรรค์เกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550 : 22)

2.4 สืบสานสายสัมพันธ์วิถีแห่งความเป็นญาติมิตร (สมานัตตตา) หลักการพื้นฐานสำหรับหลักสมานัตตตา คือ ความเป็นคนมีตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัวคือ ไม่หยิ่งจองหอง การวางตนให้สมกับฐานะที่ตนมีอยู่ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ในยามสุขก็สุขด้วยหรือในยามทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เอาตัวเข้าสมาน ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน วางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม โดยรวมได้แก่ วางตนให้เหมาะสมกับฐานะ ที่ตนมีอยู่ในสังคม และ ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ความสำคัญของการวางตัว ยังหมายถึงความถึง ความเสมอภาคทางการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม สิทธิความรับผิดชอบ และโอกาสเท่าเทียม เพราะความแตกต่างทางด้านสังคม เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพไม่ควรเป็นสิ่งที่กีดขวางโอกาสของคนในชุมชน

สรุป

แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม คือภาวะชุมชนที่มุ่งสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม ให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกัน การไม่ทะเลาะ แก่งแย่ง วิวาท มุ่งร้าย ภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง บรรยากาศแห่งความเมตตา มิตรภาพ ปราศจากความมีอันตราย เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว ความเสรีภาพ และความยุติธรรมของบุคคล เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรม มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกัน สามารถที่พึ่งตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรีมีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือ สังคหวัตถุ 4 เพราะเป็นหลักการเพื่อการสงเคราะห์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ การครองใจคนหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิถีทาให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอัน เป็นหลักการสงเคราะห์ การให้การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน

สงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพัตินสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพัตินเสมอดันเสมอปลาย สังคหัตถุม้องค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) อตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญห และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม 4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญห เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

สังคมพหุวัฒนธรรมแม้จะมีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่เมื่อนำหลักสังคหัตถุมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันในท่ามกลางความแตกต่างก็จะไม่ทำให้เกิดความแตกแยก และแม้ว่าจะอยู่ในสังคมที่ไม่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมถ้าไม่นำหลักสังคหัตถุเป็นกรอบในการอยู่ร่วมกันก็จะนำไปสู่ความแตกแยก

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี, (2553). ศาสนศาสตร์, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). ความสำคัญของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), (2550). ธรรมานุญชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 82). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคโล). (2542). ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เอช ที พีเพรส.
- พระวิวัฒน์ รอดสุโข. (2550). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ วิ ช า พระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนต์ ทองซัซ. (2553). ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

_____. ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). สารานุกรมไทย เล่ม 26. กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์.

สมภาร พรหมทา. (2554). มนุษย์กับศาสนา. กรุงเทพฯ: สยาม.

ไสว มาลาทอง. (2552). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). พหุวัฒนธรรมในบริบทของการการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม
ในบทความแนวคิด ขาดินยอมกับพหุวัฒนธรรม. เชียงใหม่: ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และ
การพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.